

Kyrkoåret i frikyrkligt gudstjänstliv

*Med fokus på utvecklingen inom Svenska Missionsförbundet/
Svenska Missionskyrkan 1926–2011*

HANS ANDREASSON

Inledning

1772 års liturgireform medförde ett svenskt kyrkoår som i stor utsträckning har varit bestående in i vår tid. 1952 års helgdagsreform medförde vissa ändringar av firningsdagarnas placering, senare versioner av evangelieboken har förändrat benämningar och textförslag, men grundstrukturen har i stort sett kvarstått.¹ Till kyrkans gudstjänstfirande har ett fast perikopsystem använts för val av text till förkunnelse och läsning i gudstjänsten.

Det är inte bara Svenska kyrkans församlingar som har använt sig av det svenska kyrkoåret. Svenska kyrkan intar av tradition och genom sin särställning en ledande roll i dess utformning och användning. Kyrkosamfund med i huvudsak internationella rötter, såsom den katolska kyrkan och metodistiska rörelsen, har tagit sina influenser till gudstjänst från det världsvida sammanhanget. Men av särskilt intresse blir då de inhemska kyrkosamfund, som i sitt gudstjänstliv, parallellt med Svenska kyrkan anknutit till, avvikit från eller indirekt utövat en påverkan på det svenska kyrkoårets utformning.

Det uttrycks idag ibland en förståelse av den frikyrkliga mötestraditionen som fristående från det samtida svenska kyrkoåret, dess textserier och ordningar. Sockenkyrkan var av tradition navet i bygdens andliga liv, med undantag för de tillfällen då avstånd och särskilda förhållanden motiverade annan praktik. Läsarnas kritik mot sockenkyrkan och konventiklarnas framväxt skapade grogrund för de frikyrkliga rörelsernas självständiga gudstjänstfirande.

---

¹ Bexell 2015, s. 36, 45–46.

Samtidigt utgjorde dock kyrkoåret som organiserande princip en viktig del av frikyrkligt gudstjänstliv, då postillor och andaktslitteratur som anknöt till detta kom till stor användning i samlingar av olika slag. De inomkyrkliga väckelserna deltog också ofta såväl i socknens gudstjänstliv som att man anordnade egna sammankomster. Kännedomen om förhållanden inom Svenska kyrkans ram kan antas ha varit utbredd, även om man ibland valde att ta avstånd från detsamma.

Forskningsläget

När Torsten Bergsten skriver en artikel om ”Frikyrkligt gudstjänstliv” i åttonde bandet av *Sveriges kyrkohistoria* har det svenska kyrkoåret en mycket undanskymd plats. Psalm- och sångböcker, liksom hänvisningar till de framväxande ordningarna för kyrkliga handlingar, som de kan avläsas i olika kyrkohandböcker, presenteras förtjänstfullt. Sakupplysningar om kyrkoårets användning är mycket begränsade.²

Per-Magnus Selinder beskriver en ”liturgisk nedrustning” som skall ha skett under Axel Anderssons tid som missionsföreståndare i Svenska Missionsförbundet under 1930- och början av 1940-talet. I liberalteologisk anda reducerades de teologiska uttrycken vid dop och nattvard samt när det gällde trosbekännelsen. Selinders noteringar skulle indirekt kunna förstås som att inte heller det svenska kyrkoåret skulle ha kommit till särskilt stor användning.³

Även Walter Persson skriver att det dröjde ända fram till 1950-talet innan gudstjänster inom Svenska Missionsförbundet började utvecklas liturgiskt. Han driver tesen att skiftet från väckelserörelse mot ett tydligare kyrkomedvetande kan kopplas tillbaka till 1930-talet, när vikande medlemstal inom Svenska Missionsförbundet började göra sig gällande. Detta ledde också till förändrade mötesformer, med en tydligare liturgisk medvetenhet i gudstjänstformerna, förstärkt av den ekumeniska rörelsens landvinningar.⁴

---

2 Bergsten 2005, s. 315–329.

3 Selinder 2004, s. 246–251.

4 Persson 2007, s. 341–343.

På motsvarande sätt antyder Torsten Bergsten att frikyrkopastorerna efter år 1950 anpassades till en mer allmänkyrklig sed i takt med ett växande kyrkomedvetande. Detta, som en följd av religionsfrihetslagen 1951, tog sig uttryck i ämbetsdräkt, ett växande kyrkomedvetande och en öppenhet för den ekumeniska rörelsen.⁵ Tre decennier senare finns en bred öppning mot att använda det svenska kyrkoåret:

I de här beskrivna handböckerna från 1983/1990 och 1987 rekommenderas de berörda samfundens församlingar att ge kyrkoåret ett brett utrymme i sitt gudstjänstfirande.⁶

När det gäller tidigare forskning om kyrkoårets plats i frikyrkligt gudstjänstliv finns alltså en bild av Svenska kyrkan som den enda och självständiga aktören när det gäller det svenska kyrkoårets användning och utformning. De frikyrkliga kyrkosamfunden skall först på 1980-talet, efter mer än 100 år av ”friare” gudstjänstformer, officiellt ha börjat anknyta till det i sitt eget gudstjänstfirande. Denna bild behöver dock kompletteras, särskilt då variationen inom frikyrklighet kan anses vara stor, mellan metodism och pentekostalism.

Ett skäl till detta oklara forskningsläge, som också tydligt framgår i de artiklar som trots allt skrivits i ämnet, är det bristande källäget när det gäller hur gudstjänsten i praktiken har utformats i de lokala församlingarna. De frikyrkliga kyrkohandböckerna har i huvudsak koncentrerats till de kyrkliga handlingarna, medan söndagens gudstjänst, väckelsemötet och församlingsmötet förutsatts vara välkända fenomen. Det har också i stor utsträckning varit upp till varje enskild församling och predikant att utforma gudstjänsten och val av predikotext efter eget gottfinnande. I det följande skall därför en första ansats till kvalificering göras.

---

⁵ Bergsten 2005, s. 323.

⁶ Bergsten 2005, s. 328. Bergsten åsyftar Svenska Missionsförbundets kyrkohandbok från 1983/1990 och döparsamfundens motsvarighet från 1987.

Forskningsansats

Utifrån detta forskningsläge har jag valt ett indirekt angreppssätt för att därigenom indikera en praktik utifrån de lokala predikanterna och pastorernas behov av vägledning och stöd i sina arbetsuppgifter i de lokala församlingarna. Genom att notera hur författare och redaktörer av liturgiskt orienterade texter kommenterar kyrkoåret har jag försökt bilda mig en uppfattning av dess plats i frikyrkligt gudstjänstliv. Dessa kommentarer kan anknyta till kyrkoåret som något självklart, utan att behöva ytterligare kommentarer, men där kan också finnas en underliggande problematik som har tvingat författare och redaktörer att argumentera för eller emot en anknytning till kyrkoåret. Användningen kan även vara mer eller mindre differentierad, där författaren genom sin text teologiskt använder eller anknyter till kyrkoårets teologi och tema, eller bara använder det som tekniskt organiserande princip.

Framställningen har i första hand koncentrerats till Svenska Missionsförbundet, med utblickar till andra kyrkosamfund. Tidigare forskning har gjort en skillnad mellan den baptistiska och den nyevangeliska grenen av den frikyrkliga väckelserörelsen. Genom att särskilt anknyta till Svenska Missionsförbundet öppnas också en möjlighet att antyda hur kyrkosamfundet anknutit till, avvikit från eller indirekt utövat en påverkan på det svenska kyrkoårets utformning. Detta har inte varit lika aktuellt för de svenska döparsamfundet.

Källmaterial och förkortningar

Som huvudsakligt källmaterial används en av Pastorernas Riksförbund inom Svenska Missionsförbundet utgiven tidskrift. Tidskriften ges ut under namnet *Tidskrift för predikanter* åren 1926–1945. Frikyrkliga Samarbetskommittén utger åren 1942–1945 kvartalsskriften *Tro & Liv*. Från år 1946 övertar Pastorernas riksförbund utgivningen av en gemensam tidskrift med det senare namnet. År 2011 lades tidskriften ned.

Redaktörer för *Tidskrift för predikanter* har varit:

David Hedegård	1926–1941
William Bredberg	1941–1945

Redaktörer för *Tro & Liv* har varit:

Ansgar Eeg-Olovsson	1942–1945
Ivar Wennfors	1946–1951
Nils Tägt	1952–1967
Sven Hemrin	1968–1986
Lennart Molin	1987–1996
Johnny Jonsson	1997–2011 ⁷

I noterna nedan hänvisas till *TP* respektive *T&L*.

De aktuella utgåvorna av *Den svenska evangelieboken* som används förkortas *EB* med aktuellt årtal.⁸ Svenska Missionsförbundets kyrkohandböcker förkortas *KHB* med angivande av årtal.⁹ Biografiska uppgifter hämtas ur *Svenskt Frikyrkokolexikon* utgivet av Sveriges Frikyrkosamråd år 2014, här förkortat *SFL*.

Kyrkoåret som organiserande princip

År 1926 påbörjar Predikanternas riksförbund inom Svenska Missionsförbundet utgivningen av *Tidskrift för predikanter*. Tidskriften får redan från början en tydlig uppgift att publicera fortbildande material

---

⁷ *SFL*, s. 464–465. Samtliga redaktörer, utom Ansgar Eeg-Olovsson, är också lärare på Svenska Missionsförbundets utbildning av pastorer: Missionskolan, sedermera Teologiska Seminariet och Teologiska Högskolan, Stockholm. Bland lärarna i praktisk teologi som verkat vid skolan har Egon Onerup utövat inflytande genom sin lärobok från år 1995 som fått spridning på senare tid. Där ägnas en sida åt att beskriva kyrkoårets praxis och argumentera för dess betydelse för gudstjänstens mångfald och variation. Jfr Eldebo 2005.

⁸ *EB* 1921; *EB* 1942.

⁹ *KHB* 1947; *KHB* 1963; *KHB* 1983/1990; *KHB* 2003.

till stöd för de lokala predikanterna i deras yrkesutövning. Som tidskriftens förste redaktör fungerar David Hedegård.¹⁰

I det allra första numret skriver redaktionen om publiceringen av texter och utkast:

Under denna rubrik kommer att i varje nummer införas ett antal predikoutkast. Det är ingalunda vår mening att denna avdelning skall bespara någon mödan att ordentligt bereda sig på sina predikningar. [...] Tidskriftens begränsade utrymme gör att utkasten i allmänhet måste bli helt korta. Naturligtvis skulle det vara synnerligt önskligt att de kunde föregås av vissa exegetiska anmärkningar men av utrymmesskäl blir icke heller det möjligt annat än i undantagsfall.¹¹

Det första årets utgivning är inte konsekvent genomförd med avseende på kyrkoårets texter, utan publiceringen sker både av texter med anknytning till kyrkoåret och av mer fristående predikoutkast. Efter det första årets utgivning konstaterar Hedegård att det under året funnits högst delade meningar kring de homiletiska utredningar och utkast som har publicerats:

Avdelningen ”Texter och utkast” har vållat redaktören åtskilligt huvudbry. De mest olika meningar om densamma ha framförts till honom. Somliga mena att hela denna avdelning är överflödig, andra hålla före att den borde upptaga i det närmaste hela tidningen utrymme. Vid Riksförbundets nyligen hållna styrelsesammanträde diskuterades också denna sak. Den allmänna meningen syntes där vara att avdelningen ifråga huvudsakligen borde sysselsätta sig med årets högmässotexter. Från och med detta n:r ämna vi alltså väsentligen ägna denna avdelning åt dessa texter. [...]

---

¹⁰ *SFL* 2014, s. 182–183.

¹¹ *TP* 1/1926, s. 7.

Planer för det nya året. Såsom nyss nämnts komma i första hand högmässotexterna att behandlas i utkastavdelningen. Dessutom införes i varje n:r en kort predikan av någon framstående samtida predikant. Artiklar i homiletiska, pedagogiska och andra praktiskt-teologiska ämnen komma att införas såsom hittills.¹²

Under det kommande året följs i stort sett det svenska kyrkoårets texter. Textutredningarna är i påfallande hög grad översättningar från internationella tidskrifter men får efter hand en allt mer inhemsk författarskara. Det svenska kyrkoåret blir alltså redan efter ett år organiserande princip för de textutredningar som under åren skall komma att publiceras i tidskriften, och förblir så under hela tidskriftens livstid fram till år 2011. Det är tydligt att det redan från första året har funnits delade meningar inom predikantkåren om värdet av dessa utredningar, men med tanke på den relativt stora tillströmning av prenumeranter som redan efter första året följer tidskriften, torde detta ha varit en viktig del av publiceringen redan år 1926.¹³

Att använda kyrkoåret som organiserande princip behöver i sig inte innebära ett ställningstagande för dess användning i de lokala församlingarna. Det kan i första hand ha varit en praktisk åtgärd för att ge en allmän struktur till de textutredningar som skulle komma att publiceras. Men om det inte har haft den avsikten, kan denna publicering ha verkat normerande för alla de predikanter som verkat lokalt. Genom prenumeration på tidskriften har det alltid funnits utredningar till kommande söndagars texter tillgängliga. Särskilt för nytillträdde predikanter måste detta ha varit en viktigt och formande källa till stöd i uppgiften, särskilt som tidskriftens redaktör också är lärare på Missionsskolan.

---

¹² *TP* 11/1926, s. 246.

¹³ Redaktören vädjar i sista numret för 1926 till de dåvarande 700 prenumeranterna att försöka värva fler kollegor så att man uppnår minst 1000 prenumeranter. *TP* 11/1926, s. 246.

Kyrkoåret som en naturlig förutsättning för predikouppgiften

Det kyrkoår som *Tidskrift för predikanter* anknyter till är det enligt EB 1921 införda kyrkoåret. I dess förord beskrivs att: ”kyrkoåret är den följd av årliga högtider och söndagar och andra helgdagar, varunder kyrkan betraktar Kristi ord och gärningar.”¹⁴ Kyrkoåret har tre delar utifrån jul, påsk och pingst, var och en med sin egen karaktäristik. Därtill tillkommer särskilda dagar och de fyra böndagarna. Sambandet med tidigare generationer betonas starkt:

Kyrkans heliga år är alltså ett verk, vid vars tillkomst släkten som för länge sedan försvunnit hava deltagit. De hava efter varandra småningom däri infogat helgdagar, skriftstycken och böner. De hava aktsamt och med vördnad bevarat det väsentliga av vad fromma fäder skapat. Kyrkoåret utgör nu ett vittnesbörd om vår samhörighet med dessa släkten som gått bort, liksom ock med kristenheten på andra orter. Men dyrbarast är kyrkoåret därför att det samlar och framhåller Herrens egen levnad och hans eget evangelium.¹⁵

Den fortsatta publiceringen av textutredningar i enlighet med det svenska kyrkoårets texter indikerar dess naturliga förutsättning för predikouppgiften. Artiklar och redaktionella notiser kring gudstjänstliv och kyrkoårets plats är sparsamt förekommande under tidsskriftens första decennier. Elis Anvill ställer i några reflektioner kring ”vårt gudstjänstliv” hur den moderna nutidsmänniskan kan tänkas uppfatta den frikyrkliga gudstjänsten. Blir gudstjänsten och predikan ännu något som, likt oron i världen, människan måste prestera och där predikantens insats noga bedöms och värderas, istället för att det blir en plats för tillbedjan inför Guds ansikte?¹⁶

Några år senare refererar David Hedegård från en studieresa till

---

14 EB 1921, s. 9.

15 EB 1921, s. 10.

16 TP 9/1928, s. 302–305.

London där han har studerat kyrkornas verksamhet. Han noterar ett allmänt ökat intresse för det han benämner som ”katolska” influenser, också i frikyrkorna, och varnar för alltför långtgående konsekvenser:

Men även i frikyrkorna har man känning av den katolska strömningen. Dit kan man möjligen räkna den stigande vikt, som tillägges den rituella delen av gudstjänsterna. Vi konstaterade en gång vid en gudstjänst en söndag f. m. i en frikyrka, att ritualen före predikan tog femtio minuter. Åtskilliga böner lästes ur en handbok, varjämte förekom fri bön och föreläsning av skrifttexter och växelsång. Det hela verkade nog så tröttande. I fjol utgavs också ”A Free Church Book of Common Prayer”, en stor kyrkohandbok, avsedd för frikyrkliga gudstjänster. Vid utarbetandet av denna handbok har man flitigt använt den romerska mässboken och Common Prayer Book, den engelska statskyrkans handbok. Det är otvivelaktigt ett bevis på att ritualistiska strömningar äro nog så starka i frikyrkosamfunden att en sådan handbok utgivits och att den redan utkommit i en andra upplaga. Givetvis är den utgiven av ett antal enskilda personer inom samfunden och icke av samfunden som sådana.¹⁷

Johan Hellström skriver under 1930-talet ett antal artiklar om homiletik. Under rubriken ”Textvalet” diskuteras en rad faktorer kring valet av text: att den ska hämtas ur Bibeln, att inte blanda flera texter, texten i relation till predikan och bibelstudium, seriepredikningar och längden på predikan. När det kommer till att texturvalet riskerar att bli begränsat skriver Hellström:

Visst kan och måste väl även en text användas mer än en gång. Den som exempelvis följer kyrkoårets textserie återkommer ju efter vissa mellantider till samma texter. Men detta är, såsom envar förstår, en helt annan sak. Och samma text betyder visst inte samma predikan. Ett fält kan efter en tid bjuda på nytt och

---

¹⁷ *TP* 2/1931, s. 41–42.

gott bete. Efter en lång vandring med Herren och erfarenhet som predikant får nog texten en annan predikan än första gången.¹⁸

Kopplingen till olika postillor finns också genom anmälningar och recensioner av litteratur. Ett exempel kan vara George Fridéns artikel ”Evangelieförkunnelse genom kyrkoår och krisår” där fyra olika homiletiska titlar recenserar.¹⁹ Två av dessa är författade och ordnade efter kyrkoårets texter. En postilla är hämtad från den internationella miljön. Den sista är en sammanställning av predikotexter från ett-hundra predikanter inom Svenska Baptistsamfundet. Detta öppnar för att det även inom recensensavdelningen *Tidskrift för predikanter* diskuteras i termer av kyrkoåret och att det finns ett tydlig frikyrko-ekumeniskt förhållningssätt.

De predikoutkast som publiceras i *Tidskrift för predikanter* utgår från och med publikationens andra utgivningsår och under hela 1930-talet från det svenska kyrkoårets texter. I artiklar och redaktionella kommentarer finns en viss skepsis mot en alltför ritualiserad gudstjänst, men urvalet av predikotexter ifrågasätts inte. Kyrkoåret utgör en naturlig förutsättning för predikouppgiften, särskilt inom Svenska Missionsförbundet.

Mot ett frikyrkligt kyrkoår

Kring år 1940 har den liturgiska utvecklingen lett till en fördjupad teologisk praxis inom såväl Svenska kyrkan som i frikyrkorna. Nya liturgiska impulser fördjupar synen på kyrkoåret och dess genomslag i kyrkohandbok och evangeliebok. Detta leder fram till att Svenska Missionsförbundet tar fram ett eget kyrkoår med texter för läsning och predikan i gudstjänsten.

Det som initierar debatten inom Svenska Missionsförbundet, som den blir avläsbar i *Tidskrift för predikanter*, är införandet av en ny evangeliebok med nya textserier för Svenska kyrkan år 1942. Genom

---

¹⁸ TP 10/1935, s. 291.

¹⁹ TP 2/1941, s. 49–55.

EB 1942 sker en fördjupning av teologin för det svenska kyrkoåret. Ingångs- och gradualpsalmer införs till varje firningsdag. Kyrkoåret ges en tydligare avslutning i linje med det som initierats i EB 1921.²⁰ Förordet är utvidgat och teologin tydligt systematiserad. Beskrivningen av de olika helgdagarna är mer utförlig, med korta löpande kommentarer över många enskilda firningsdagar. Utöver detta nämns kyrkans kalender för att bevara ”minnen från Bibeln och kyrkans historia”, med namn som Augustinus, Franciskus, Martin Luther, Ansgar, Sigfrid, Eskil, Erik, Birgitta, Olaus Petri och Gustav Adolf. Förordet lyfter också upp betydelsen av att låta naturens växlingar och de liturgiska färgerna prägla kyrkorummet. Det är alltså en tydlig utvidgning gentemot tidigare evangeliebok och helt i linje med den breda liturgiska fördjupning som sker inom Svenska kyrkan.²¹

Inom Svenska Missionsförbundet förefaller inte kyrkoåret som princip ha varit ifrågasatt, utan frågan har snarare gällt vilket kyrkoår som skall följas. Harald Wejryd skriver år 1944 utifrån den då pågående debatten om tidigare diskussioner i frågan:

Vid olika tillfällen har det pläderats för en frikyrkofolkets egen textserie eller evangeliebok. Redan vid Svenska Missionsförbundets predikantmöte i Stockholm den 11 och 12 juni 1912 tillsattes en kommitté, som fick i uppdrag att utarbeta förslag till nya predikotexter. Den utarbetade textserien blev behäftad med många uppenbara brister. Så har kyrkoårets föreslagna texter, som är införda i Missionshandbok med almanack för 1915, visst endast femton nytestamentliga texter. Även senare har några stapplande steg mot denna önskans förverkligande tagits.²²

Ett första steg tas med skiftet på redaktörsposten för *Tidskrift för predikanter*. Mot slutet av år 1941 efterträder William Bredberg David Hedegård som redaktör för tidskriften. I sin programförklaring be-

---

20 Bexell 2015, s. 41, 48.

21 EB 1942, s. 7–10.

22 TP 2/1944, s. 46–47.

skriver Bredberg det värde Hedegårds arbete har haft, den spridning långt utanför Svenska Missionsförbundet som publiceringen inneburit samt den egna ambition att fortsätta utgivningen med utformning som tidigare.²³

Redan i samma nummer diskuterar pastor Herbert Axelsson revisionsförslaget till den nya svenska evangelieboken. Axelsson beskriver renässansen för liturgi och kyrklig konst inom Svenska kyrkan och det pågående revisionsarbetet. Utifrån dess betydelse för predikanter inom såväl frikyrkor som väckelserörelser, ser sig Axelsson motive-rad att kommentera det förslag som skall komma att läggas fram till kyrkomötet.²⁴

Axelsson beskriver spänningen mellan *lectio continua* och *lectio selecta* och placerar det av Oscar Krook avgivna förslaget som ett restaureringsförsök av det hävdvunna kyrkoåret, till förfång för den systematiska läsningen. Axelsson citerar Krook som motiverar detta med att ”såväl rationalismen som pietismen ha passerat sina högvattensmärken.”²⁵

I det följande framför Axelsson ett antal synpunkter på de ändringsförslag Krook framför, där Axelsson tydligare håller fast vid den subjektiva sidan av tron och beskriver Krook alltför objektivt orienterad, särskilt när det gäller dopet och sabbaten samt när det gäller några av de nya rubriker som Krook inför. Det är dock aldrig frågan om ett underkännande av själva kyrkoårets princip. Axelssons artikel avslutas med ett brett erkännande av evangeliebokens betydelse:

Den i vår tid så livsavgörande kristna förkunnelsen har i evangelieboken en utomordentlig hjälpkälla. Kyrkoårets rytm och periodernas mångskiftande rikedom hjälper förkunnaren att predika allt Guds rådslut och undvika personliga älsklingsmeningar. Men denna bundenhet vid de fastställda texterna får dock inte hindra

---

23 TP 9/1941, s. 241–242. I TP 12/1941, s. 336, förtydligas detta med en kompletterande anmälan om att utkast kommer att lämnas över respektive sön- och helgdags predikotexter. Detta torde indikera tydliga önskemål från läsekretsen att ingen ändring av publiceringen av dessa skall komma att ske.

24 TP 9/1941, s. 243–244.

25 TP 9/1941, s. 244–245.

predikaren att vid särskilda tillfällen välja en annan text, när Anden så driver till ett annat bibelrum.²⁶

Den liturgiska förnyelsesträvan tar sig också uttryck i en artikel av pastor Oscar Lövgren, där denne propagerar för att predikanterna borde vara mer noggranna när det gäller sångvalet i gudstjänsterna. Erling Eidem hade 1938 inkommit med en psalmvalslista för lämpliga psalmer knutna till det liturgiska året, något som också uppmärksammades i EB 1942.²⁷ Lövgren propagerar för att en motsvarande musikalisk finkänslighet också skall eftersträvas inom Svenska Missionsförbundets församlingar:

Mötesledaren i första hand bör ha klart för sig den unisona sångens stora betydelse. Denna del av gudstjänsten får inte betraktas som en ovidkommande eller mindre värdefull utfyllnad av programmet. Att säga: ”Vi sjunga en sång, medan vi vänta”, är att dra en ringaktningens slöja över den gemensamma sången. Inte bättre är det att efter det man sjungit en sång, föreslå ytterligare en med motiveringen: ”Vi sjunga ytterligare en sång, medan folket samlas”.²⁸

Lövgren betonar vikten av urvalet av sånger samt att dessa till innehåll, snarare än av känslomässiga skäl, ansluter till gudstjänsten i stort. Predikanten och mötesledaren behöver vara grundligt förtrogen med sin sångbok, så att inte bara ett litet urval ständigt återkommer och så att sångerna läggs på en nivå som passar församlingens förmåga. Sångerna måste vara lika levande för varje mötesledare som förtroendet med Bibeln är för predikanten.²⁹

I nummer 3/1943 går pastor H. Lindgren ut med en artikel kring

---

²⁶ TP 9/1941, s. 253.

²⁷ Bexell 1942, s. 41.

²⁸ TP 12/1941, s. 346–347.

²⁹ TP 12/1941, s. 347–351. I en påföljande artikel i samma nummer ges också förklaringen till kyrkomötets behandling av ändringar i ordalydelsen av den apostoliska trosbekännelsen. TP 12/1941, s. 352–357.

den nya evangelieboken. Han konstaterar om den nya kyrkohandboken och den nya evangelieboken för Svenska kyrkan att:

Även på frikyrkligt håll spåras inte så litet intresse för dem. Då gäller det framför allt den nya evangelieboken med den reviderade textlistan för årets sön- och helgdagar. Det är ju numera ganska vanligt, att den svenska statskyrkans predikotexter användas också vid de frikyrkliga församlingarnas gudstjänster. Så har länge varit fallet inom Svenska Missionsförbundet och Metodistkyrkan. Även inom baptistförsamlingarna förekommer det nu i större utsträckning än förr.³⁰

Lindgren inriktar sin analys på texturval och ämnesformuleringar. Liksom tidigare Axelsson kommenterar Lindgren söndagen före Domssöndagen och andra söndagen i Advent, även om dessa bara är en liten del av de många ändringsförslag som noteras.³¹ Även om det finns många förtjänster med den nya evangelieboken, uttalar Lindgren sitt stöd för än en mer långtgående process och stödjer tanken på en frikyrklig textserie.

Kvar står också alltjämt den anmärkning mot den svenska kyrkans predikotexter, vilken framförts vid olika tillfällen, att en del mycket viktiga läro- och församlingsfrågor, även många sidor av det personliga troslivet, ej fått den plats i textserien, som de bort ha, samt att en viss ensidighet förefinns ifråga om textvalet. Från denna synpunkt sett bör alltså ett nytt, väl genomarbetat och för frikyrkligt gudstjänstliv mera avpassat text- och ämnesmaterial hälsas med glädje. Får därför det steg i denna riktning, som togs vid det stora predikantmötet i Stockholm förra hösten, vara det första på vägen mot detta mål, betyder det början till förverkligandet av ett länge känt och uttalat önskemål.³²

---

³⁰ TP 3/1943, s. 65.

³¹ TP 3/1943, s. 66–67, 69.

³² TP 3/1943, s. 70.

År 1943 utkommer William Bredbergs bok *Frihet – Ordning. Om gudstjänstlivet inom Svenska Missionsförbundet*.³³ Boken kommenteras i artikeln ”Om gudstjänstliv och gudstjänstformer” av pastor Nils Palmqvist.³⁴ Palmqvist refererar Bredbergs uppställning och kommenterar särskilt spänningen mellan frihet, i bemärkelsen skydd mot ”platt och intetsägande stelhet” och ordning: ett värn mot ”fladdrig, godtycklig” gudstjänst.

Varför undervisar vi så mycket om annat men litet eller intet om gudstjänsten? Det är inte så mycket, vi människor har alldeles till skänks här i livet. Det mesta får vi lära oss och arbeta oss till. Inte heller förståelsen för eller förmågan till inlevelse i gudstjänsten är oss utan vidare given. Vi får lära oss att leva även i detta stycke. Säkert skulle sammankommandet i Herrens hus för många betyda långt mer än det nu gör, om de fostrats till förståelse av gudstjänstens olika moment. Och lika säkert skulle detta var en verklighet, om vi, som bär ansvaret för gudstjänsten, lade lika stor vikt vid de övriga momenten som vid predikan.³⁵

Som en motpol till detta kan pastor Frank Mangs artikel ”Gemenskap i gudstjänsten” ses. Han ser gudstjänsten som en del av det gamla förbundet och vill hellre tala om de heligas sammankomster. I Nya testamentet ges ingen ritual, Gud är inte bunden av den yttre formen, argumenterar Mangs. Med hänvisning till de heligas gemensamma ansvar och ett allmänt prästadöme argumenterar han för en större gemenskap i församlingen, där både predikanten och församlingen gör sitt till för att mötet ska bli levande och friskt.³⁶

I den tidigare refererade artikeln av Harald Wejryd inleder denne med att, likt Lindgren ovan, notera att bruket av kyrkoårets texter varit vanligt inom Metodistkyrkan och inom Missionsförbundet, liksom att det blivit allt vanligare bland baptisterna. Han anför argu-

---

33 Bredberg 1943.

34 *TP* 11/1943, s. 313–320.

35 *TP* 11/1943, s. 316.

36 *TP* 12/1943, s. 346–351.

menten mot kyrkoårets texter att predikanten ibland måste tala över ting som är obekanta, men han går också in och betonar att friheten och Andens ledning på lång sikt kan bli nog så tröttande och frustrerande för predikanten.

Kyrkoåret samlar berättelserna om Jesu heliga liv och framhåller på ett utomordentligt sätt evangeliet om honom. Med varje ny dag i kyrkoåret levandegörs en ny sida av Skriftens gudomliga budskap. Att troget möta upp vid gudstjänsterna, där förkunnelsen fram bäres i anslutning till de föreslagna texterna, är en säker väg till förtrogenhet med Ordet.³⁷

Wejryd fortsätter med att lista argumenten för att som predikant ansluta till kyrkoåret i sin förkunnelse: det ger större frimodighet inför svåra budskap, det tvingar predikanten att pröva nya vägar, det handlar inte om predikanten utan om Guds ord. Visserligen finns det alltid texter och teman som kan kritiserars, men Wejryd motsätter sig tanken att frikyrkofolket skulle införa en egen textserie eller evangeliebok:

Man skulle i en sådan textserie kunna infoga texter, som belyser vissa sidor av det personliga tros livet samt läro- och församlingsfrågor, vilka i förkunnelsen i anslutning till statskyrkans föreslagna texter inte kommer till sin rätt. Men är den vinsten värd ett så pass omfattande och kostsamt företag? [...] Svenskt frikyrkofolk må inte förhastat överge ”Den Svenska Evangelieboken” för en enkel och traditionslös textserie.³⁸

Inom Svenska Missionsförbundet finns en tydlig liturgisk medvetenhet. När nya liturgiska böcker introduceras i Svenska kyrkan år 1942 diskuteras detta också livligt inom frikyrkorna. Inte minst evangeliebokens texter och teman blir föremål för granskning, i syftet att

---

³⁷ TP 2/1944, s. 44.

³⁸ TP 2/1944, s. 47, 48.

det tydligt ska spegla den spiritualitet som står i linje med den egna identiteten. I *Tidskrift för predikanter* införs under några år förslag till sångtexter för de aktuella sångböckerna. Här publiceras parallellt från både baptisternas, metodisternas, missionsförbundarnas och Svenska kyrkans psalmböcker. Detta pekar på den liturgiska förnyelsesträvan som får genomslag vid denna tid, men också på den bredd av prenumeranter tidskriften då har.

Kyrkoåret i 1947 års kyrkohandbok

Ytterligare en aspekt av den förda debatten blir tydlig i Svenska Missionsförbundets kyrkohandbok från år 1947. I förordet beskrivs hur varje församling har frihet att själv skapa sina ordningar, men att det också är viktigt att ”akterna utformas på ett värdigt sätt och så att de ge uttryck för evangeliet.”³⁹ Debatten om kyrkoårets plats och en särskild frikyrklig textserie får här praktiska konsekvenser, både i förord och i tillagda predikotexter:

Den nya textserie, som på uppdrag av styrelsen för Predikanternas Riksförbund utarbetats av Arvid Bergstam, Harald Lindgren och Ivar Wennfors, har också införts. I det stora följer denna textserie *Den svenska evangeliiboken*. Avvikelserna består dels däri att vissa dagar tilldelats ett nytt tema och nya texter, dels däri att nya eller alternativa texter i vissa fall upptagits inom den officiella textseriens ram. För varje söndag har vidare angivits en särskild föreläsningstext. Denna har ofta hämtats ur Gamla testamentet.⁴⁰

Textserien finns särskilt infogad mot slutet av kyrkohandboken. Den är indelad i tre årgångar för alla kyrkoårets 74 traditionella firningsdagar, inklusive de fyra böndagarna. Till varje firningsdag anges en föreläsningstext, en högmässotext och en aftonsångstext, inalles nio texter för de tre årgångarna. Dessutom har ett antal rubriker satts, inte

---

³⁹ KHB 1947, s. 6. Kommitterade är Gunnar Wirén, Gösta Nicklasson, Nils Palmqvist och Ivar Wennfors.

⁴⁰ KHB 1947, s. 7.

bara till den övergripande firningsdagen, utan till samtliga högmässotexter och aftonsångstexter.⁴¹

Exempelvis har Alla helgons dag för första årgången Upp 7:9–17 som föreläsningstext, Matt 5:1–12 som högmässotext med rubriken ”Helgonen” samt Upp 21:21–27 som aftonsångstext med rubriken ”Det nya Jerusalems härlighet.” För andra årgången är motsvarande texter: Matt 5:13–16, Upp 7:9–17 med rubriken ”Skaran inför tronnen” samt Hebr 12:22–24 med rubriken ”Den levande Gudens stad”. För tredje årgången är föreslagna texter följande: Upp 22:1–7, Luk 6:20–26 med rubriken ”Saligprisning eller verop” samt Upp 14:1–3 med rubriken ”Den nya sången.”⁴²

Vid en jämförelse med *Den svenska evangelieboken* återfinns de två Matteustexterna på motsvarande plats, liksom Lukastexten. Hebreerbrevstexten finns inte alls med. Av de fem texterna från Uppenbarelseboken är det bara två som återfinns i Evangelieboken: Upp 7 och Upp 14. Det är alltså ungefär hälften av texterna som används i Svenska Missionsförbundets textserie som återfinns i *Den svenska evangelieboken* för Alla helgons dag.⁴³

Tar vi då de tidigare kritiserade texterna för andra Advent är bara Mark 1:14–15 gemensam. Ingen av de andra åtta föreslagna texterna i KHB 1947 återfinns i EB 1942.⁴⁴ En mer traditionell firningsdag som juldagen är överensstämmelsen bättre: föreläsningstexterna sammanfaller med högmässotexterna som är gemensamma med EB 1942. Men som texter för aftonsången har Svenska Missionsförbundets kyrkohandbokskommitté valt helt andra texter.⁴⁵ För en söndag mitt i Trefaldighetstiden, den åttonde, återfinns Hes 13:4–12, Matt 7:15–21, Matt 7:22–29, Jak 1:22–25 och 1 Joh 4:1–6 också i EB 1942, medan de övriga fyra texterna är särskilda för KHB 1947.⁴⁶

Efter några år utger *Tro och Liv* en systematisk framställning av tex-

---

41 KHB 1947, s. 195–224.

42 KHB 1947, s. 223.

43 EB 1942, s. 373–382; KHB 1947, s. 223.

44 EB 1942, s. 373–382; KHB 1947, s. 195.

45 EB 1942, s. 373–382; KHB 1947, s. 196–197.

46 EB 1942, s. 373–382; KHB 1947, s. 213.

terna i KHB 1947, sammanställd av Harald Lindgren.⁴⁷ Den är direkt avläsbar mot EB 1942 och indikerar de viktigaste skillnaderna. KHB 1947 har 183 texter från Gamla testamentet medan EB 1942 har 46. I KHB 1947 dominerar Psaltaren med 81 texter och Jesaja med 45. Det skall dock anmärkas att det också är dessa båda böcker som har störst representation i EB 1942.⁴⁸

När det gäller evangelietexter rymmer KHB 1947 endast 217 texter mot EB 1942 med 276. Här märks tydligt EB 1942:s betoning på evangelietexter. KHB 1947 har tagit bort texter ganska proportionellt för de synoptiska evangelierna, medan Johannes evangeliet är nästan lika numerärt representerat. Detta gör att detta evangelium får en viss överrepresentation hos KHB 1947 jämfört EB 1942.⁴⁹

För episteltexterna är det åter stor skillnad. KHB 1947 anvisar 270 episteltexter medan EB 1942 endast har 166. KHB 1947 har markant mer frekvent användning av fyra Bibelböcker: Apostlagärningarna, Romarbrevet, Hebreerbrevet och Uppenbarelseboken.⁵⁰

I KHB 1947 för Svenska Missionsförbundet införs alltså texter för användning på kyrkoårets firningsdagar med syftet att tydligare uttrycka den liturgiska spiritualitet som anses företrädd inom kyrkosamfundet. Vi kan dock anta att det även finns en pedagogisk funktion med införandet, det är inte givet att det i första hand handlar om en kyrkohandbokens anpassning till rådande praxis utan att man på detta sätt vill markera vissa gentemot Svenska kyrkan avvikande identitetsdrag. Men att man då använder sig av kyrkoåret som paradigm vid denna tid indikerar att den liturgiska förnyelse som fann många olika uttryck i samtiden också berörde Svenska Missionsförbundet.

---

47 *T&L* 1950, s. 233–248.

48 *T&L* 1950, s. 233–237; EB 1943, s. 373–374.

49 *T&L* 1950, s. 237–242; EB 1943, s. 374–379.

50 *T&L* 1950, s. 242–248; EB 1943, s. 379–382.

Ekumenisk debatt kring gudstjänstens form i frikyrkligt församlingsliv

Med det första numret av den sammanslagna tidskriften *Tro och Liv* avger redaktör Ivar Wennfors sin programförklaring avseende inriktning och utformning:

B-upplagan kommer att få samma innehåll som A-uppl., men därjämte får den en homiletisk bilaga, vari bl. a. homiletiska bearbetningar av predikotexter kommer att införas. B-uppl. är sålunda avsedd att bli den kristna förkunnarens upplaga, som ett stöd till Ordets förkunnare.⁵¹

Med den nya kyrkohandbokens införande fortsätter artiklarna i det som nu är *Tro och Liv* att argumentera för en fördjupning av gudstjänsten i liturgiskt hänseende. Det sedan länge etablerade kyrkoåret ses som en naturlig del, men det anses fortsatt viktigt att argumentera för det. I artikel "Vårt gudstjänstliv" skriver pastor H. D. Landberg:

Dagens evangelium borde alltid läsas, dels därför att det i regel visar "dagens anlete", söndagens egenart och dels för att det i regel blir en förbindelselänk med kristenheten över hela jorden. Den som likt undertecknad fått stor hjälp av och funnit hemkänsla i kyrkoårets rytm och rikedom och som värderar dess fasthet och allsidighet, kan inte tänka sig annat än att denna kristenhetens gemensamma skatt skall förvaltas även av oss. Det ger helgd åt den grå vardagen att i kyrkoårets gång få följa uppenbarelsen från det profetiska gryningsljuset genom evangeliets soluppgång och upp till påskens och pingstens middagshöjd. I en tid, då bibeln är så bortglömd som nu, är det nödvändigt att ge människor gudsordet så rikt som möjligt vid de offentliga andaktsstunderna. De

---

⁵¹ *T&L* 1946, s. 1. Motsvarande kommentar återkommer också i 1947 års första nummer. *T&L* 1947, s. VII.

är då evangelietexten användes som predikotext kan en gammaltestamentlig skriftläsning intaga dess plats.⁵²

Efter betoningen av en viss ordning går Landberg vidare och anger behovet av frihet:

Det kan knappast bli tal om någon lagenligt stadfäst gudstjänstform i våra frikyrkliga församlingar och det ter sig så olika i skilda landsändar och på olika platser, så att någon norm ej ens står att följa. Dock borde det alltid för varje Herrens tjänare vara en hederssak att vid andliga högtider frambära den bestämda kosten på ett så värdigt sätt som möjligt. Det nytestamentliga rådet för varje ritual vare alltid vår ledstjärna: "Allt må tillgå skickligt och med ordning och så att det länder till uppbyggelse."

Balansen mellan ordning och frihet blir det paradigm mot vilket Landberg argumenterar. Den dubbla positioneringen bibehålls, mellan det som skulle kunna benämnas formalism och det som har en betydligt friare prägel. Men argumentationen har en tydligare polemisering mot den "friare formens" spiritualitet trots att markeringen mot förment formalism kvarstår.

Under Ivar Wennfors redaktörskap publiceras ett antal artiklar som belyser olika aspekter av den kristna gudstjänsten. Under rubriken "Aktuell debatt – Den frikyrkliga gudstjänsten" citerar Wennfors en artikel av Olle Engström publicerad i *Frikyrklig Ungdom* nr 10, 1950:

Söndagens gudstjänst skall vara en högtid, där vardagligheten och improvisationen får vika och människorna efter veckans arbete med alla sina sinnen stämda till högtid får möta Gud. Vi skall erbjuda denna möjlighet åt vår tids människor, som väl behöver den som kontrast till vardagslivets monotoni och jämnstruken-

---

⁵² *T&L* 1947, s. 410.

het. Och vi behöver erbjuda särskilt städernas människor en möjlighet till stillhet och andakt.⁵³

Engström ifrågasätter en möteskultur sprungen ur en föreningstradition och förespråkar istället gudstjänsten, teologiskt motiverad som tillbedjan inför Gud, med den liturgiska riktningen mot Gud och församlingens aktiva deltagande. Mötet med andra och de spontana uttryckens företrädare får då komma i andra hand, enligt Engström. Detta anser Engström vara särskilt viktigt i uppdraget att föra nya människor till kristen tro och delaktighet i församlingslivet.⁵⁴

Ett annat exempel är när Thorvald Källstad skriver om ett gestaltpsykologiskt förhållningssätt till den kristna gudstjänsten. Det innefattar ett helhetsperspektiv på människans upplevelse av gudstjänsten:

Men vi får inte taga för givet, att alla människor liksom av sig själva kan söka och finna gudskontakten. Gudstjänsten skall därför vara ett *hjälpmedel* att gestalta *mötet mellan Gud och människan*. Detta möte med Gud måste från människans sida betyda tillbedjan, adoration.⁵⁵

För att uppnå denna helhet måste gudstjänsten, enligt Källstad, innehålla strukturerade moment så att delarna sätts samman i ett helhetsförlopp. Denna ”inre gestaltade ordning” ligger till grund för upplevelsen av mening, skeende och drama. Gudstjänsten blir en komposition där de olika delarna samverkar. De olika momenten har olika vikt för helheten och inordnas, inte som utfyllnad, utan utifrån dess roll i just denna helhet. Det är just gudstjänsten som konkret handling som skapar gestaltning, som till exempel ”bruket av bönpallar i kyrkorna, knäfall, sammanknäppta händer, slutna ögon vid bön”, men också ”hög och gemensam bön, växelläsning ur Bibeln, medtagande av Bibeln till gudstjänsten.”⁵⁶

---

53 T&L 1951, s. 87.

54 T&L 1951, s. 87–89.

55 T&L 1951, s. 210.

56 T&L 1951, s. 210–213.

Under Nils Tägts redaktörskap fortsätter den breda diskussionen i *Tro & Liv* om den kristna gudstjänsten, dess teologi, form och funktion. Denna debatt har en tydligare ekumenisk prägel än tidigare och involverar företrädare för såväl kyrkliga som frikyrkliga traditioner.

Thorvald Källstad⁵⁷ gör en historisk resumé av gudstjänsten i Gamla och Nya testamentet och kyrkan i historisk tid. En gudstjänst kan vara kultisk eller betona Ordets förkunnelse, men bör i frikyrkliga sammanhang uttrycka ”församlingens gemenskapsliv i Gud.”⁵⁸ Det finns ingen motsättning mellan predikan och liturgi eller mellan frihet och ordning. De större kristna högtiderna ses som en möjlighet att gestalta frälsningens verklighet i liturgin som helhet.⁵⁹

David Lagergren⁶⁰ ser gudstjänsten som ett tillfälle då ”Gud talar och människor svarar.”⁶¹ Lagergren betonar att hela församlingen är aktiv i att förmedla Guds ord, inte bara predikanten, med de *charismata* som getts till var och en. Även om han är starkt kritisk mot en ämbetsledd kyrka finns också en självkritik när det gäller hur gudstjänsten utvecklats i praktiken och där det idealt spontana svaret ofta uteblir. Det kan leda till att pastorn i den frikyrkliga gudstjänsten i praktiken får samma funktion som prästen i Svenska kyrkan.⁶²

Sven Hemrin kommenterar debatten mellan dem som har olika hållning till den liturgiska förnyelsen. Han ansluter också till Bredberg och tar avstånd från gudstjänstledaren som konferencier och förespråkar större allvar och värdighet. Det är också här det svenska kyrkoåret kommer in:

”Vidare måste man vara medveten om gudstjänstens pedagogiska uppgift. Därför är det t.ex. bra med kyrkoårets rytm med bestämda texter och sånger i anslutning därtill. Människor behöver

---

57 Thorvald Källstad var lärare vid metodisternas utbildningscentrum Överås i Göteborg 1945–1975 och rektor åren 1963–1975. *SFL* 2014, s. 248–249.

58 *T&L* 1/1959, s. 7.

59 *T&L* 1/1959, s. 4–9, 34.

60 David Lagergren var rektor vid det baptistiska Betelseminariet i Stockholm åren 1958–1971. *SFL* 2014, s. 253.

61 *T&L* 1/1960, s. 6.

62 *T&L* 1/1960, s. 6–13.

också få hjälp att lära sig bedja i lovsång, tacksägelse, syndabekännelse, förbön. Man måste tänka igenom gudstjänstordningen för att den skall kunna motsvara sin bestämmande att förmedla gemenskap mellan Gud och människor.”⁶³

Hemrin uttrycker tydligt en förtrogenhet med kyrkoåret som bryts mot kraven på mer spontana inslag. Predikan behåller en särställning men har alltmer kommit att kompletteras med en större helhetssyn på gudstjänsten i frikyrkan, menar Hemrin.⁶⁴

Det bredare liturgiska skeendet i framför allt Svenska kyrkan kommenteras i tre artiklar. Källstad refererar Olle Herrlins bok *Liturgiska perspektiv. Några kapitel om kyrkans gudstjänst* och om hur ”frågan om den kristna gudstjänstens mening, dess väsen och funktion, har tilldragit sig ett allt större intresse i olika kyrkor ut över världen under senare år.”⁶⁵ Boken anses ge goda inblickar i liturgisk teologi och är viktig i det ekumeniska strävandet.⁶⁶ Joel Sörensons⁶⁷ föredrag om gudstjänsten, hållet vid Svenska Baptistsamfundets Allmänna Predikantmöte i Stockholm den 15–18 november 1960, tar sitt avstamp i en studierapport om gudstjänsten till *Faith and Orders* konferens i Lund 1952.⁶⁸ Ett föredrag, hållet av Hugo Odeberg i samfundet Ervna den 25 februari 1961, publiceras året därpå. Genom att analysera gudstjänstens ”höjdpunkt” försöker Odeberg säga något om dess karaktär. Han diskuterar där lovsångens betydelse vid det trefaldiga *Sanctus*, där rummets betydelse för sambandet mellan himmel och jord är central.⁶⁹

I tidskriften *Tro & Liv* förs en bred, initierad liturgisk debatt åren kring 1960. Debatten förs i bred ekumenisk anda med företrädare för olika frikyrkosamfund och med utblickar mot svensk och interna-

---

63 *T&L* 2/1960, s. 50.

64 *T&L* 2/1960, s. 49–51.

65 *T&L* 5/1960, s. 207.

66 *T&L* 5/1960, s. 207–212; Herrlin 1960.

67 Joel Sörenson var baptistpastor i församlingar i Stockholm åren 1955–1971. *SFL* 2014, s. 455.

68 *T&L* 6/1960, s. 251–261.

69 *T&L* 6/1961, s. 246–247, 245.

tionell liturgisk kontext. I spänningsfältet mellan frihet och ordning förs nu in perspektiv på gudstjänstens innehåll och utformning där kyrkoåret utgör en naturlig och självklar del. Detta är också tydligt i de textkommentarer som fortlöpande publiceras under perioden.

Kyrkoåret i 1963 års kyrkohandbok

Redan år 1963 kommer en ny upplaga av Svenska Missionsförbundets kyrkohandbok. Även denna är försedd med ett förord, som även beskriver skillnaderna mot 1947 års:

Den upplaga, som här föreligger, skiljer sig inte så mycket från den närmast föregående. Några principiella synpunkter vad gäller gudstjänsten har införts. Ordningar vid pastorsordination, avskiljning till missionär, församlingssystem och till vissa tjänster inom församlingen har intagits. Ytterligare bibelord att användas vid olika tillfällen har samlats. Den textserie som fanns upptagen i förra upplagan har uteslutits, eftersom den endast i rena undantagsfall har använts. Lagtexter och kommentarer har sammanställts av pastor Gösta Wärnbäck. Förslag till sånger och psalmer vid vissa tillfällen har sammanställts av pastor Oscar Lövgren.⁷⁰

Den serie av texter för kyrkoåret som infördes i samband med KHB 1947 har alltså strukits med hänvisning till att den inte har kommit till användning. Här finns ett antal tänkbara förklaringar, såsom att förslaget var alltför långtgående och saknade förankring eller att det inte var tillräckligt väl genomarbetat. Ett tredje tänkbart skäl kan gälla att Svenska Missionsförbundet inte vill särskilja sig från Svenska kyrkans mer etablerade tradition och därför väljer att ansluta till dess kyrkoår. Indikationer i den riktningen framträder i anvisningstexten till den allmänna gudstjänsten:

---

⁷⁰ KHB 1963, s. 5–6. De kommitterade består av William Bredberg, Gösta Hedberg, Gösta Mjönes, Gösta Nicklasson och Nils Palmqvist.

Såsom kristet, evangeliskt trossamfund kan Svenska Missionsförbundet räkna sin gudstjänst som ett led i en större allmänlig gemenskap såväl historiskt som andligt. Svenska Missionsförbundet har delaktighet i en förpliktigande tradition.

Dit hör *kyrkoåret*. Evangeliebokens perikopsystem ger anvisning om kyrkoårets rytm och framhäver frälsningshistoriens skilda fakta såsom det glada, frälsande budskapet.⁷¹

Gudstjänsten gestaltar mötet mellan Gud och människa. Gud talar genom Ordet, Anden och sakramenten. Församlingen svarar genom att lyssna, bekänna, åkalla, be, lovsjunga och ge sitt offer. Svenska Missionsförbundet räknar sin gudstjänst i den större ekumeniska traditionen såväl historiskt som andligt. När kyrkoåret förklaras sker anknytningen till det perikopsystem som finns angivet för Svenska kyrkans evangeliebok.

Kyrkohandboken 1963 ger en tydlig ekumenisk signal då den överger den tidigare perikopserien för Svenska Missionsförbundet som infördes sexton år tidigare och istället hänvisar till evangelieboken och frälsningshistoriens budskap. Det är också ett uttryck för såväl liturgisk som ekumenisk fördjupning och förnyelse, helt i linje med den breddade ekumeniska debatt som förts inom ramen för tidskriften *Tro & Liv*,

Akademisk teologi och existentiell texttolkning

Med Sven Hemrin som redaktör fortsätter *Tro & Liv* publiceringen av textkommentarer i linje med högmässotexternas evangelier. När så Svenska kyrkan inför möjligheten att använda de gammaltestamentliga texterna är inte tidskriftens redaktör sen att ansluta:

Under en lång följd av år har högmässotexterna från evangelierna behandlats i denna tidskrift. Därför kan det synas välbetänkt att under det nya kyrkoåret i stället behandla de gammaltestament-

---

⁷¹ KHB 1963, s. 11.

liga texter, som ingår i den perikopserie, vilken enligt beslut förra året användes i Svenska kyrkan som alternativ till andra och tredje årgångens predikotexter.⁷²

I det påföljande numret tydliggör Hemrin hur detta skall låta sig göras. Där har också införts ytterligare ett motiv, att utläggningarna tenderar att upprepa sig och inte tillföra läsarna något mervärde:

En nyhet som redan börjat tillämpas från och med det nya kyrkoåret, är utläggningarna av de gammaltestamentliga texterna. Som bekant finns nu en sådan serie av perikoper, avsedd att kunna brukas alternativt till andra och tredje årgångens texter. (Under innevarande kyrkoår är tredje årgångens texter predikotexter.) Det har ibland klagats på att det kommer utredningar av samma texter i all oändlighet. Redan från den synpunkten kan det vara motiverat att bjuda något annat till omväxling. Intresset för Gamla Testamentet i våra dagar och vikten av att hämta fram dess ofta bortglömda rikedomar är ytterligare tungt vägande skäl. Hittills har dessa utredningar skrivits av teol. dr Elsie Johnson.⁷³

Det visar sig dock att textutläggningarna efter några år återgår till att utreda evangelietexterna. Under Hemrins redaktörskap införs inga ytterligare försök till förändringar av textutredningarna, utan de kvarstår enligt den tidigare modellen.

När Lennart Molin tillträder som redaktör för *Tro & Liv* skriver han några redaktionella rader som en slags programförklaring om hur han tänker sig sin kommande uppgift. Den fortbildande tonen är alltså tydlig, men tar nu den akademiska utmaningen på större allvar:

Av tradition bär *Tro och Liv* på målsättningen att vara en förbindelselänk mellan teologi och predikan. Det skall även vara ambitionen i fortsättningen. *Tro och Liv* skall så tydligt som möjligt

---

⁷² *T&L* 5/1971, s. 233.

⁷³ *T&L* 6/1971, s. 241.

inta en plats mellan teologin och förkunnelsen. Förhoppningsvis kan vi därmed bidra till att den kristna förkunnelsen (dit hör även vittnesbördet och handlingarna) ges innehåll och till att teologin blir ännu mer angelägen och livsnära.⁷⁴

Molin sätter den kristna predikan och det livsnära budskapet i första rummet. Det Molin skriver sig vilja verka för är ett tydligt möte mellan den akademiska teologins landvinningar och behovet av att göra dessa lättillgängliga för predikanterna så att den kan integreras i deras förkunnelse. Den teologiska diskussionen kring kyrkoåret lyser dock med sin frånvaro.

I samma nummer ges dock en kompletterande framställning när Gösta Hedberg, missionsföreståndare inom Svenska Missionsförbundet åren 1972–1983 och ledamot av den tidigare kyrkohandboks-kommittén,⁷⁵ skriver om den liturgiska utvecklingen. Med liturgi avser Hedberg att förrätta tjänst – ”den första tjänsten” inför Gud och ”den andra tjänsten” åt människan.⁷⁶

I sin artikel redogör Hedberg för bakgrund och förlopp till de föregående 20 årens arbete med nya kyrkliga böcker. Det har skett parallellt i de olika kyrkosamfunden men ibland har det även lett till ekumenisk samverkan. Kyrkohandbok, psalmbok och nyöversättning av Nya testamentet är exempel som Hedberg diskuterar. Han går även in på de bibliska texter som används för liturgiskt bruk, men går aldrig in på att diskutera evangelieboken eller kyrkoårets texter och tema. Kyrkoåret är en icke-fråga i en text som annars andas stor ekumenisk bredd och vilja till att göra de kyrkliga böckerna tillgängliga också utanför de traditionellt kristna sammanhangen.

Hedberg ger också en spegling av spänningen mellan de officiella förslagen till gudstjänst och den lokala praktiken i församlingarna, här speglat genom personlig förtrogenhet:

---

⁷⁴ *T&L* 1/1986, s. 3.

⁷⁵ Andreasson 2002, s. 94.

⁷⁶ *T&L* 1/1986, s. 15.

Sker det i verkligheten? Ingen är väl skickad att allmängiltigt besvara den frågan. Sedan handboken blev tillgänglig 1983 har jag rest mycket och medverkat i gudstjänstliv i olika delar av vårt land vid mängder av tillfällen. Mitt huvudintryck är att många av pastorererna och de som medverkar i gudstjänsterna har en stark ambition att söka gestalta gudstjänsten inom ramen för den vägledning handboken ger. Samtidigt måste jag tillstå att jag ofta frapperats av att de som förbereder och leder gudstjänsten och medverkar tagit föga intryck av handbokens texter och förslag. Olika ambitioner från solister och grupper av medverkande och nya modetrender tycks betyda mer än tankegångarna i handboken.⁷⁷

Detta styrker bakgrunden för den ordning som har funnits inom Svenska Missionsförbundet där kyrkohandboken endast utgörs av förslag från en särskilt tillsatt kommitté. Det är först i samband med 2003 års kyrkohandbok som denna är föremål för ett särskilt antagningsförfarande, i viss mån normerande för de ordinerades liturgiska ämbetsutövning i församlingarna.

Med nummer 3/1992 introducerar Lennart Molin den nya textutredningsmall som tagits fram genom det av Frikyrkliga forskningsrådet finansierade forskningsprojektet "Från text till läsare".

Den stora nyheten i detta nummer berör kommentarerna till söndagens text. Lennart Thörn kom från början med idén att utveckla textkommentarerna. Läs hans presentation av de förändringar vi nu genomför och som vi hoppas i förlängningen skall ge bättre predikningar.⁷⁸

Lennart Thörn, under många år verksam som lärare på Örebro Missionskola, skriver om de betoningar som textutredningsmallen prioriterar och beskriver det arbete som bedrivits i den tillsatta kommittén:

---

⁷⁷ *T&L* 1/1986, s. 16–17.

⁷⁸ *T&L* 3/1992, s. 1.

Samtalet har särskilt fokuserats på den hermeneutiska frågan hur avståndet mellan textens värld och nutida åhörarens värld överbryggas. Uppgiften att överbrygga dessa båda världar måste förkunnaren ta på sig inför varje predikan. Frågan är då hur utläggningarna i *Tro & Liv* underlättar den processen.⁷⁹

De nya textutredningarna förväntas inledas med en textanalys av historisk och litterär exegetisk art, följt av en textutläggning med en helhetstolkning ”under textens ytplan” utifrån de existentiella livssituationer texten primärt syftade till att påverka. Den hermeneutiska överbrygningen konkretiseras i textutläggningsmallens tredje steg: textaktualisering. Här förväntas textens ursprungliga existentiella budskap kunna aktualiseras som en livstolkning av de nutida mottagarnas situation och livskamp. Till sist ger modellen ett visst utrymme där skribenterna kan lägga till ett konkret predikoförslag.⁸⁰

Även om Lennart Molin ser textutredningsmallen som en kvalitetshöjning⁸¹ har de tilltänkta skribenterna svårt att implementera modellen i praktiken. Många av textutredningarna har perspektivet då och nu som grundmodell, men disponerar utläggningarna otydligt eller oinitierat, med ojämna försök att adressera den hermeneutiska frågan om predikans huvudproblem och uppgift.

För Lennart Molin är kyrkoåret underordnat predikouppgiften, något som han återkommer till så sent som år 1995:

Den kristna kyrkans viktigaste uppgift är ju nämligen att förmedla evangeliet om Jesus Kristus till människor. Denna förmedling sker på många olika sätt, men predikan är av tradition i centrum för missionsuppdraget, som i övrigt innehåller sådant som tjänst och gemenskap. På *Tro & Liv* ser vi det som vår uppgift att stödja alla former av evangelieförmedling, men mest av allt uppmärk-

---

79 *T&L* 3/1992, s. 39.

80 *T&L* 3/1992, s. 39–41.

81 *T&L* 1/1993, s. 1.

sammar vi predikan i olika artiklar och debattinlägg. Framför allt sker detta stöd i form av textkommentarer i varje nummer.⁸²

Kyrkoårets plats i frikyrkligt liv kvarstår som organiserande princip i *Tro & Liv*. Textutredningarna är dock mer sysselsatta med överbyggnaden från akademisk teologi till enskilda människors existentiella livssituationer. Perspektivet är individualistiskt och i det närmaste icke-liturgiskt.

Däremot är 1983/1990 års kyrkohandbok mycket tydligare när det gäller kyrkoåret. Förordet poängterar den ekumeniska samverkan som hade föregått utarbetandet av den nya evangelieboken. I KHB 1983/1990 ges stort utrymme med anvisningstext för kyrkoåret samt med texterna för samtliga firningsdagar och dess teman angivna.⁸³

Förnyad öppning mot liturgisk textutredning

Även redaktör Johnny Jonsson inleder sitt första nummer med en avsiktsförklaring:

En ny redaktör förväntas avge någon form av programförklaring. [...] När det gäller tidskriftens innehåll vill jag, som sagt, fortsätta den goda traditionen och utveckla den. Till den goda traditionen räknar jag den pastorala profilen som alltid funnits. Den säkerställs genom textutredningarna, recensioner av litteratur och artiklar. [...] ⁸⁴

Jonsson fortsätter med de tidigare författarna av textutredningar men väljer delvis andra infallsvinklar som kontinuerligt förnyar ansatsen. I en not säger han att ”den pastorala profilen säkerställs i varje nummer med textutredningarna över söndagens evangelietext,”⁸⁵ men han låter på läsarnas begäran textutredningarna i de fem första numren

---

82 *T&L* 5/1995, s. 1.

83 KHB 1983, s. 5-7, 221-235; KHB 1990, s. 5-8, 221-235

84 *T&L* 1/1997, s. 3.

85 *T&L* 4/1997, s. 1.

för år 1998 beröra söndagens gammaltestamentliga läsningar, från Jungfru Marie bebådelsedag till Fjärde söndagen i advent.⁸⁶

I efterhand kommenterar Jonsson utfallet av försöket till förnyelse av textutredningarna och konstaterar att det kanske mer handlade om att artikelförfattarna fått arbeta än att läsarna hört av sig med positiva omdömen kring nyordningen. Dock kommer han in på en diskussion kring hela söndagens val av texter enligt gällande ordningar:

Textutredningarna under detta år har behandlat den gammaltestamentliga texten enligt kyrkoårets texter. Till redaktionen har inkommit hjälpadväckande få kommentarer om detta faktum och det är ovisst hur detta ska tydas. Textutredarna har i alla händelser tydligen utmanats av uppgiften. Det framgår av telefonsamtal och annan kommunikation att de har upplevt det viktigt och stimulerande, men inte så sällan svårt att kommentera dessa texter inom ramen för perikopsystemet. Man kan förmoda att GT-texterna har valts som bakgrundstexter till det valda temat och eller texterna ur NT. Det gör att GT-texterna blir svåra att göra rättvisa i predikan. Hur som helst har vi nu fullbordat ett kyrkoår (nästan) med textutredningar ur GT och återgår med det nya kalenderåret till att utlägga evangelietexten.⁸⁷

Redan i det följande numret kopplar han samman textutredningarna och Svenska kyrkans arbete med ny evangeliebok:

Med det sista numret för året av tidskriften återgår vi till att kommentera kyrkoårets evangelietexter. Det har varit ytterst sparsmakat med kommentarer till redaktionen angående tilltaget att förse er läsare och predikanter med textutredningar över Gt-texterna. Det förvånar något, men jag får väl ta er tystnad som ett gott tecken på att ni bejakar behovet att predika över dessa texter också.

---

86 *T&L* 1/1998, s. 45–64; *T&L* 2/1998, s. 36–55; *T&L* 3/1998, s. 36–63; *T&L* 4–5/1998, s. 35–64.

87 *T&L* 4–5/1998, s. 1.

De som har haft uppdraget under det gångna året att skriva dessa kommentarer har varit inspirerade av uppgiften och samtidigt insett vissa svårigheter med det texturval ur GT gjorts för evangelieboken. Vi får hoppas på bättre urval och andra avgränsningar av dessa texter i det arbete som nu bedrivs av den arbetsgrupp som på kyrkomötets uppdrag reviderar evangelieboken.⁸⁸

Jonsson återkommer flera gånger till arbetet med den nya evangelieboken och dess planerade kommande betydelse för *Tro & Livs* utgivning. Han noterar att Svenska kyrkans kyrkomöte skall fatta beslut om nya texter och teman.⁸⁹ Med det nya kyrkoåret 2003/2004 skall också de nya ordningarna tillämpas.⁹⁰ I 2003 års sista nummer diskuterar han evangelieboken och betydelsen av att det samtidigt införs en ny kyrkohandbok för Svenska Missionskyrkan och en revidering av sångboken *Psalmer och Sånger*.

Med det nya kyrkoåret tar vi också den nya *Evangelieboken* i bruk och textutredningarna följer naturligtvis den nya ordningen. Större och mindre förändringar i förhållande till den gamla evangelieboken gör sitt till för att förnya predikoförberedelserna och gudstjänstfirandet. Det är nyttigt och bra. Traditionerna lever bäst genom en förändringsprocess där gammalt och nytt förenas till nya insikter och gestaltningar av det kristna budskapet.⁹¹

En tydlig markering mot mer av kyrkoåret präglade textutredningar kan illustreras av att några artikelförfattare ges i uppdrag att sammantaget kommentera flera av storhelgernas gudstjänst- och predikotillfällen.⁹² Redaktionen genomför också en undersökning som visar att

---

88 *T&L* 6/1998, s. 1.

89 *T&L* 6/2002, s. 3.

90 *T&L* 5/2003, s. 3.

91 *T&L* 6/2003, s. 3.

92 Julhelgen 2003 i *T&L* 6/2003, s. 56–60; Påskhelgen 2004 i *T&L* 1/2004, s. 66–72; Pingsthelgen 2004 i *T&L* 2/2004, s. 46–50; Allhelgonahelgen 2004 i *T&L* 5/2004, s. 72–76.

det exegetiska momentet i de tidigare textutredningarna har värderats högst av tidskriftens läsare, medan frågor om liturgi och kyrkoår inte uppskattades på samma vis.⁹³

Steg för steg driver dock redaktionen för *Tro & Liv* textutredningarna i riktning mot att sätta in tydligare liturgiska aspekter och fördjupa de teologiska implikationerna av kyrkoåret. Lars-Olov Erikssons och Nils-Henrik Nilssons kommentar över den nya evangelieboken recenserar.⁹⁴ I slutet av år 2005 presenterar Johnny Jonsson en ny textutredningsmall med en tydlig betoning av liturgi och kyrkoår.

Utredningarna över kommande söndags texter är kanske den mest lästa av allt som publiceras i *Tro & Liv*. Det är därför en viktig uppgift att tillhandahålla bra textutredningar. Vad som är bra eller mindre bra av detta slags kommentarer är inte så lätt att få grepp om. [...]

Ett arbete med en ny modell för textutredningarna har pågått under ett par år. Här presenteras nu den modell som tagits fram av en liten arbetsgrupp bestående av redaktören, Hans Andreasson, Lars-Olov Eriksson, Lisa Plantin och Samuel Byrskog.⁹⁵

I den nya textutredningsmallen ges kyrkoåret en lika tolkningsstyrande roll som själva predikotexten. Mallen innehåller tre moment: inför texten, inför kyrkoåret och inför predikan. När det gäller momentet kring kyrkoåret ställs frågor kring hur texten möter kyrkoårets övergripande ordning, hur den möter firningsdagens andra texter och hur den möter firningsdagens tema.⁹⁶

I en kommenterande artikel beskrivs textutredningarna som ”möten med den rekontextualiserade texten” där författarna förväntas pröva bibeltexten mot de tre momenten. De nya textutredningarna förvän-

---

93 *T&L* 5/2004, s. 4–15.

94 *T&L* 1/2005, s. 38–39.

95 *T&L* 6/2005, s. 3.

96 *T&L* 6/2005, s. 4–10.

tades i hermeneutisk bemärkelse gå från ett möte ”bakom” texten till ett möte ”framför” texten.

Den nya textutredningsmallen tar särskild hänsyn till predikouppgiften i kontexten av den gudstjänstfirande församlingen. Predikanten är inställd i ett kyrkligt sammanhang, med en särskild uppgift som inte är identiskt med det vetenskapligt exegetiska, men som lånar verktyg därifrån. Texttolkningen sker inte bara mot ett exegetiskt då, utan i ljuset av hela det kyrkliga sammanhang och hela den tolkningshistoria som varit en del av formatet av den kyrkliga identiteten.⁹⁷

I en andra kommenterande artikel ges än tydligare kopplingen till den svenska evangelieboken, där det handlar om att se predikoperikopen i sitt sammanhang av kyrkoåret, i evangelieboken och i det tema som getts. Den nya evangelieboken ger en större frihet, med större mångfald i texturvalet och med ett tydligt uppdrag till sin samtid.⁹⁸

När väl mallen introducerats efterlyser Jonsson ett par gånger synpunkter och reaktioner på textutredningarna.⁹⁹ Under de kommande åren följer textutredningarnas författare noga den uppsatta mallen. Kyrkoåret har fått en otvetydig plats i *Tro & Livs* textutredningar, inte bara som organiserande princip utan i lika hög utsträckning som ledande för förkunnelsen och dess inriktning.

Den akademiska inriktningen på *Tro & Livs* textutredningar kompletteras med en fördjupning också av liturgiska aspekter med den textutredningsmall som introduceras år 2005. Kyrkoåret får här en mycket viktig och klagörande roll. Om tidskriftens läsare har uppskattat och tillämpat detta är dock oklart. Med utgången av år 2011 lägger Pastorernas Riksförbund inom Svenska Missionskyrkan ned tidskriften.

---

⁹⁷ *T&L* 6/2005, s. 12.

⁹⁸ *T&L* 6/2005, s. 17–19.

⁹⁹ *T&L* 1/2006, s. 3; *T&L* 2/2006, s. 3.

Ekumenisk konsensus om det svenska kyrkoåret

I KHB 1983/1990 anges det svenska kyrkoåret efter EB 1983. Den ekumeniska process som kunde skönjas i borttagandet av det specifikt frikyrkliga kyrkoåret har nu förts ytterligare ett steg. I anvisningstexten till KHB 1983/1990 ges en historisk inledning till kyrkoårets framväxt innan de kommitterade konstaterar:

Inom svensk frikyrklighet följer man gärna kyrkoåret, särskilt vid de stora högtiderna, men känner samtidigt en Andens frihet att utforma gudstjänstliv och välja predikotexter med hänsyn till den lokala församlingens evangelisationsarbete, till vad som händer i samhället och i världen osv.¹⁰⁰

Kyrkohandboken ger ytterligare skäl för kyrkoåret, såsom att det ger en frälsningshistorisk bredd, att det sker en likartad förkunnelse mellan olika församlingar samt att det hjälper den lokala pastorn i dennes förkunnelse. De kommitterade anger också tydligt att kyrkoårets texter tagits fram inom Svenska kyrkan, men ”i ekumenisk samverkan” med andra svenska kyrkor.¹⁰¹

I KHB 2003 saknas motsvarande sammanställning av kyrkoåret, dess texter och teman. Men i förordet anges, i samband med beskrivningen av kyrkohandbokens ekumeniska tillblivelseprocess, att: ”till detta tillkom arbetet i ekumenisk samverkan kring den nya evangelieboken till första advent 2003”.¹⁰² Hänvisningar till kyrkoåret förekommer frekvent i de relativt omfattande anvisningstexterna, när det gäller liturgisk färg och ljussättning, evangeliebokens psaltarpsalm som gemensam läsning, evangeliebokens användning vid textläsning och predikan.¹⁰³ Här sker också en liten förskjutning i anvisningstextens formulering, där det tydligt framgår att den

---

100 KHB 1983, s. 221; KHB 1990, s. 221.

101 KHB 1983, s. 221–222; KHB 1990, s. 221–222. Eriksson och Nilsson anger att både EB 1983 oc EB 2002 tagits fram i bred ekumenisk samverkan. Eriksson och Nilsson 2003, s. 14–15.

102 KHB 2003, s. 5.

103 KHB 2003, s. 15, 17–18.

ekumeniskt utformade evangelieboken är det som ska användas i första hand.¹⁰⁴

I Svenska Missionsförbundet, från år 2003 Svenska Missionskyrkan, utgör det svenska kyrkoåret en naturlig del av gudstjänstfirandet. Såväl KHB 1983/1990 och KHB 2003 hänvisar aktivt till aktuell evangeliebok och kyrkosamfundet deltar med synpunkter vid dess revideringar.

Summary

Hans Andreasson, D.Th.

Docent in Practical Theology, Åbo Akademi, Finland

hans.andreasson@kanalkyrkan.se

The Liturgical Year in the Swedish Free Churches

The journal *Tidskrift för predikanter* (*Journal for Preachers*), later called *Tro & Liv* (*Faith and Life*), continuously published commentaries on Biblical texts as an aid for preachers during the years 1926–2011. The Swedish liturgical year has been the chief organizing principle for these commentaries, which have been an important part of the journal, the other two recurring sections being book reviews and thematic articles. Texts by the editors have often alluded to the liturgical year and thereby revealed the attitude of the various editors to it. Liturgical developments have also, over the years, been touched on in articles and reviews.

With the publication of the "handbook" or book of worship of the Mission Covenant Church of Sweden (Svenska Missionsförbundet) in 1947, a distinct series of pericopes for the Swedish liturgical year was introduced – similar but not identical to the series of pericopes used in the Church of Sweden. The idea was to clarify the Mission Covenant Church's own identity as it is expressed in preaching and

---

¹⁰⁴ KHB 2003, s. 18. Evangelieboken finns visserligen inte angiven i tryck, men då den ekumeniska psalmboken *Psalmer och Sånger* från 1987, reviderad 2003, utges både i en version med och en version utan evangelieboken, torde det ansetts naturligt att finna texter och teman i denna.

worship. In this series, texts from the Old Testament, the Gospel of John and a few other New Testament writings were particularly favoured. However, this liturgical year was not widely adopted. In fact, in the 1963 edition of the service manual, the series of pericopes had been removed and only a list of suggested hymns for the various feasts of the liturgical year was retained.

Toward the end of the 1980s and during the 1990s a revitalisation of preaching was instead sought through a more intense engagement with hermeneutical and existential questions. By basing sermons on exegetical studies and their application to human experience it was expected that the task of preaching could be renewed and actualized. The exegetical commentaries adopt a more individualistic tone. At the same time the service book of 1983/1990 was developed to again include pericopes for the liturgical year based on active collaboration with the Church of Sweden on its lectionary (*Evangeliebok*) of 1983. The motives were now ecumenical.

During the final years of the journal (it was discontinued in 2011), a format for the exegetical commentaries was applied that emphasized the liturgy more, which gave the Swedish liturgical year a new actuality. Indeed, the commentaries were sometimes drafted so as to cover several worship occasions during a major holiday. In this way, continuity and an emphasis on the worshipping congregation came to characterize the commentaries. In this manner the journal returned to routines that had been taken for granted a couple of decades earlier.

In sum, the liturgical year may be said to have a firm position in the worship of the Swedish Free Churches, in particular the former Swedish Mission Covenant Church, now the Uniting Church in Sweden.

Käll- och litteraturförteckning

Andreasson, Hans, 2002, *Gripenhet och engagemang. Svenska Missionsförbundets identitet speglad genom missionsföreståndarnas predikningar vid generalkonferenserna 1918–1993*. Åbo.

Bergsten, Torsten, 2005, "Frikyrkligt gudstjänstliv". *Sveriges kyrkohistoria*, bd 8: *Religionsfrihetens och ekumenikens tid*, red. Ingmar Brohed. Stockholm, s. 315–329.

Bexell, Oloph, 2015, "Det svenska kyrkoåret under de senaste två hundra åren. Förändringar och revitalisering". *Kyrkohistorisk årsskift* 115, s. 35–57.

- Bredberg, William, 1943, *Frihet – Ordning. Om gudstjänstlivet inom Svenska Missionsförbundet*. Stockholm.
- EB 1921 = *Den svenska evangelieboken*. Stockholm 1921.
- EB 1942 = *Den svenska evangelieboken*. Lund 1943.
- Eldebo, Runar, 2005, ”Katedral och gemenskap. Svenska Missionskyrkans självförståelse”. *Gudstänstfolket. Församlingssyn och liturgi* = *Svenskt Gudstjänstliv* 80, s. 118–140.
- Eriksson, LarsOlov & Nilsson, Henrik, 2003, *Evangelieboken i gudstjänst och förnyelse. Homiletiska och liturgiska perspektiv*. Stockholm.
- Herrlin, Olof, 1960, *Liturgiska perspektiv. Några kapitel om kyrkans gudstjänst. Avhandling att framläggas år 1960 vid prästmöte med Uppsala ärkestifts prästerskap*. Stockholm.
- KHB 1947 = *Handbok till den kristna församlingens tjänst*. Stockholm 1947.
- KHB 1963 = *Handbok till den kristna församlingens tjänst*. Stockholm 1963.
- KHB 1983 = *Handbok till den kristna församlingens tjänst. Svenska Alliansmissionen. Svenska Missionsförbundet*. Stockholm 1983.
- KHB 1990 = *Handbok till den kristna församlingens tjänst. Svenska Alliansmissionen. Svenska Missionsförbundet, Svenska frälsningsarmén*. 2. rev. uppl. Stockholm 1990.
- KHB 2003 = *Kyrkohandbok för Missionskyrkan – till församlingens tjänst*. Stockholm 2003.
- Onerup, Egon, 1995, *Somliga till pastorer*. Stockholm.
- Persson, Walter, 2007, ”Möteskulturen i Svenska Missionsförbundet”. *Liv och rörelse. Svenska Missionskyrkans historia och identitet*, red. Hans Andreasson. Stockholm, s. 335–347.
- Selinder, Per-Magnus, 2004, ”Genom fromhetsvallen. Om 1950- och 1960-talen och John Hedlund som evangelist”. *En historia berättas – om missionsförbundare*, red. Rune W. Dahlén & Valborg Lindgärde. Falköping, s. 239–277.
- SFL = *Svenskt Frikyrkolexikon*, red. Jan-Åke Alvarsson. Stockholm 2014.
- T&L = *Tro & Liv* 1946–2011.
- TP = *Tidskrift för predikanter* 1926–1945

